

Bruselj, 13. november 2025
(OR. en)

15410/25

CULT 128	EMPL 514
AUDIO 111	GENDER 200
CULT HERIT 25	DIGIT 240
EDUC 445	TOUR 23
JEUN 236	MI 907
COMPET 1161	ENV 1222
SAN 743	PROCIV 148
DISINFO 100	RECH 501
RELEX 1475	NDICI 10
FREMP 333	FIN 1352
AG 181	

SPREMNI DOPIS

Pošiljatelj: za generalno sekretarko Evropske komisije:
direktorica Martine DEPREZ

Prejemnik: Thérèse BLANCHET, generalna sekretarka Sveta Evropske unije

Št. dok. Kom.: COM(2025) 785 final

Zadeva: SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU,
EVROPSKEMU EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU
REGIJ
Kulturni kompas za Evropo

Delegacije prejmejo priloženi dokument COM(2025) 785 final.

Priloga: COM(2025) 785 final

Bruselj, 12.11.2025
COM(2025) 785 final

**SPOROČILO KOMISIJE EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Kulturni kompas za Evropo

{SWD(2025) 785 final}

Kulturni kompas za Evropo

1. Uvod

Evropa je živahno vozlišče kulturne raznolikosti, znana po svojih jezikih, kulturni dediščini, umetniškem izražanju in ustvarjalnih inovacijah. Ima več objektov Unescove svetovne dediščine kulturnega, naravnega ali mešanega pomena kot katera koli druga regija na svetu. Z več kot 24 uradnimi jeziki EU in več kot 60 regionalnimi ali manjšinskimi jeziki je dom jezikovne raznolikosti. To kulturno bogastvo je dokaz skupne zgodovine in spomina Evrope ter gonilna sila, ki oblikuje njeno prihodnost, spodbuja občutek pripadnosti Evropi in krepi evropske vrednote, kar je potrdilo 87 % državljanov, ki menijo, da sta kultura in kulturna dediščina ključnega pomena za močnejšo evropsko zavest¹.

V Evropi se kulturna raznolikost slavi, varuje in stalno na novo zamišlja. Umetnikom in kulturnim delavcem zagotavlja plodna tla za ustvarjanje, inovativnost in premikanje meja. Kulturna zapuščina in živahnost Evrope spodbujata medskupnostne in medgeneracijske izmenjave, dialog in medsebojno razumevanje.

Kulturne dejavnosti in ukvarjanje z bogato evropsko kulturno dediščino so ključnega pomena za naš evropski način življenja. Dokazi kažejo, da so družbe z večjim kulturnim udejstvovanjem bolj odprte, tolerantnejše, bolj demokratične in gospodarsko trdnejše² ter da je kulturna potrošnja učinkovita v boju proti sovraštvu³. Sodelovanje v kulturnih dejavnostih tudi povečuje verjetnost glasovanja na volitvah, prostovoljstva in sodelovanja v dejavnostih skupnosti⁴. Prispeva k socialni in teritorialni koheziji in odpornosti ter boljšemu zdravju in dobrobiti. 87 % Evropejcev se strinja, da sodelovanje v kulturnih dejavnostih ali udeležba na umetniških dogodkih izboljša njihovo čustveno ali fizično dobrobit.

Poleg tega so kulturni in ustvarjalni sektorji in gospodarske dejavnosti v Evropi ključni za spodbujanje inovacij in konkurenčnosti, ustvarjanje delovnih mest, spodbujanje trajnostnega turizma ter povečanje privlačnosti naših regij in mest. Več kot 2 milijona podjetij, ki tvorijo kulturne in ustvarjalne sektorje v EU, ustvari približno 199 milijard EUR dodane vrednosti in zaposluje 7,9 milijona ljudi po vsej Evropi⁵.

Na mednarodnem prizorišču je evropska živahna kulturna krajina vir mehke moči in ugleda. Olajšuje vzpostavitev vzajemno koristnih mednarodnih partnerstev, povečuje delovanje v svetu in podpira proces širitve EU.

Hkrati je strateški pomen kulture za Evropo podcenjen in ga je treba še v celoti ovrednotiti. V času hitrih in kompleksnih sprememb, geopolitičnih napetosti, tujega manipuliranja z informacijami in vmešavanja, protidemokratskih gibanj, podnebne krize, tehnoloških premikov in digitalnega prehoda mora Evropa priznati in izkoristiti potencial kulture za reševanje teh perečih vprašanj.

Kulturni in ustvarjalni sektorji in gospodarske dejavnosti se spopadajo s specifičnimi izzivi, vključno z grožnjami umetniški svobodi, prekarnimi delovnimi razmerami, neenakostmi pri dostopu do kulture, vse večjo svetovno konkurenco in vprašanji pravic intelektualne lastnine,

¹ [Odnos Evropejcev do kulture – maj 2025 – raziskava Eurobarometer.](#)

² Razširjena zbirka dokazov je na voljo v študiji [Culture and democracy, the evidence \(Kultura in demokracija – dokazi\)](#), Urad za publikacije Evropske unije.

³ Glej prejšnjo opombo.

⁴ Glej prejšnjo opombo.

⁵ Podatki za leto 2024. Vir: [Kulturna statistika – zaposlovanje v kulturi – Statistics Explained – Eurostat.](#)

povezanimi z umetno inteligenco. Hkrati lahko ti sektorji z izkoriščanjem novih tehnologij dodatno povečajo svojo ustvarjalno produkcijo in inovacijski potencial, prav tako pa tudi dostopnost kulture in angažiranost občinstva.

Kljub znatnemu napredku, ki je bil v zadnjih letih dosežen z evropskimi agendami za kulturo⁶ in delovnimi načrti za kulturo⁷, EU še vedno nima za prihodnost primerne strateškega okvira, s katerim bi dosledno vključevala in krepila vlogo kulture pri oblikovanju politik. Zato je v političnih usmeritvah predsednice von der Leyen „Evropa pred izbiro“ na začetku poudarjen pomen evropske kulturne raznolikosti in dediščine za prihodnost Evrope. V strateški agendi Evropskega sveta⁸ je prav tako priznana potreba po spodbujanju kulturne raznolikosti in dediščine, Evropski parlament⁹, Svet¹⁰ in deležniki pa so poudarili pomen strateškega okvira EU za kulturo.

Komisija v odziv na te pozive predstavlja **kulturni kompas za Evropo, ki določa vizijo in opredeljuje vodilne pobude**. Ob priznavanju potenciala kulture za povezovanje je kompasu priložen tudi **osnutek skupne izjave Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije**. Da bi bila EU uspešna, mora kulturo postaviti v središče svoje politične vizije ter svoje socialne in gospodarske strategije. Kulturni kompas bo služil tudi kot strateška podlaga za kulturo v večletnem finančnem okviru za obdobje 2028–2034¹¹.

2. Vizija: Evropa za kulturo, kultura za Evropo

Namen kulturnega kompasa je karseda izkoristiti potencial kulture za posameznike, družbe in ozemlja ter zagotoviti, da je kultura v središču evropske enotnosti, raznolikosti in odličnosti. Kulturni kompas temelji na **strateški viziji**, v kateri se Evropa zavzema za kulturo in kultura za Evropo:

„**Evropa za kulturo**“: Bogata kulturna krajina Evrope je sestavni del identitete in razvoja Unije. Vsakdo ima pravico ustvarjati kulturo in v njej sodelovati, uživati temeljno svobodo umetniškega izražanja ter svobodno sodelovati pri ustvarjanju in uživanju kulture. Cilj kulturnega kompasa je, da se kultura kot ključna razsežnost vključi v vse relevantne strategije in politike ter njihova ustrezna orodja financiranja. S tem se priznavajo lastna, družbena, državljanska in gospodarska vrednost kulture ter njena vloga temeljne javne dobrine. Kulturni kompas bo s prilagojenimi politikami in naložbami kulturnim sektorjem pomagal, da so uspešni, inovativni in konkurenčni v svetu. Čeprav je zasnovan kot prečna pobuda, priznava in ceni specifične značilnosti posameznih kulturnih sektorjev.

„**Kultura za Evropo**“: EU bo izkoristila bogato kulturno raznolikost, kulturno dediščino in ustvarjalnost Evrope za krepitev demokratične odpornosti, spodbujanje socialne, ekonomske in teritorialne kohezije, večjo dobrobit ljudi ter povečanje konkurenčnosti in inovacijskega potenciala Evrope. Cilj kulturnega kompasa je spodbujati in krepiti kulturo kot izraz evropske zgodovine in skupnih vrednot, ki je hkrati močan katalizator družbene odpornosti. S kulturo lahko EU okrepi svojo vodilno vlogo v svetu na področju kulture in ustvarjalnosti, ki izhajajo iz medsebojnega razumevanja, z ukrepi, ki temeljijo na vrednotah EU.

⁶ Najnovejše: [Sporočilo Komisije Nova evropska agenda za kulturo \(COM\(2018\) 267\)](#).

⁷ Najnovejše: [Resolucija Sveta o delovnem načrtu EU za kulturo za obdobje 2023–2026 \(2022/C 466/01\)](#).

⁸ [Strateška agenda 2024–2029](#).

⁹ Resolucija Evropskega parlamenta z dne 14. decembra 2022 o izvajanju nove agende za kulturo in strategije EU za mednarodne kulturne povezave (2022/2047(INI)).

¹⁰ Glej opombo 7.

¹¹ Predlog Evropske komisije za večletni finančni okvir za obdobje 2028–2034, predložen 16. julija 2025, omogoča financiranje EU za kulturo iz več instrumentov. [EUR-Lex – 52025DC0570R\(01\) – SL – EUR-Lex](#).

V skladu s to vizijo bo kulturni kompas politike EU usmerjal v **štiri ključne smeri** ob podpori horizontalnih ukrepov za mobilizacijo naložb v evropsko kulturo:

- 1) EU, ki podpira in **krepi evropske vrednote in kulturne pravice**;
- 2) EU, ki **opolnomoča umetnike in kulturne delavce ter podpira ljudi**;
- 3) EU, ki se opira na kulturo in kulturno dediščino, da bi **postala konkurenčnejša, odpornejša in bolj povezana**;
- 4) EU, ki **spodbuja mednarodne kulturne povezave in partnerstva**.

EU bo za uresničevanje kulturnega kompasa potrebovala večjo politično zavezanost in nova orodja politike. Zato bo Komisija:

- predlagala medinstitucionalno **skupno izjavo Evropskega parlamenta, Sveta in Komisije** z naslovom Evropa za kulturo – kultura za Evropo, v kateri bo predstavljena in ponovno potrjena politična zavezanost ključnim načelom za kulturno politiko v Evropi;
- redno objavljala **poročila o stanju kulture v EU**, s katerimi bo odpirala pogled v evropsko kulturno krajino in ocenjevala napredek pri razvoju systemskega okolja za kulturo in ustvarjanje, vključno s poudarkom na umetniški svobodi;
- vzpostavila **strukturiran dialog EU** z deležniki iz sveta kulture in ustvarjanja, da bi razpravljali o poročilu o stanju kulture in napredku pri uresničevanju ključnih smeri kulturnega kompasa. Ta dialog bo služil kot platforma za izmenjavo, soustvarjanje in usklajevanje politik;
- v podporo poročilu o stanju kulture vzpostavila **EU vozlišče podatkov o kulturi**, s katerim bo zbirala in analizirala podatke in informacije o kulturi, spremljala trende in razvoj ter združevala najboljše prakse¹². Komisija bo tudi sodelovala z državami članicami EU in njihovimi statističnimi uradi ter ustreznimi mednarodnimi organizacijami, da bi še naprej izboljševala statistične podatke EU o kulturi in podpirala z dokazi podprto oblikovanje politik.

3. EU, ki podpira in krepi evropske vrednote in kulturne pravice

Demokracija, svoboda, raznolikost in enakost so vrednote, ki se vzajemno krepijo, za njihovo ohranjanje pa so skupaj odgovorne EU in njene države članice. Svoboda ustvarjanja in sodelovanja v kulturi brez ovir je zapisna v členu 27 Splošne deklaracije človekovih pravic¹³ in členu 13 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah¹⁴. Te pravice so bistvene za opolnomočenje posameznikov in skupnosti, da se svobodno izražajo, sodelujejo v dialogu, slavijo kulturno raznolikost, spodbujajo umetnost, ohranjajo kulturno dediščino in si zamišljajo prihodnost, ter so temeljna načela kulturnega kompasa.

3.1. Varstvo umetniške svobode

Razcvet kulture in ustvarjalnosti je možen samo, če je zagotovljena svoboda ustvarjalnega izražanja. Varstvo te svobode mora biti temelj vsake demokratične in odprte družbe ter je močan kazalnik demokratičnega zdravja družbe. Zaščita svobode umetnikov in kulturnih delavcev, da brez cenzure ali ustrahovanja ustvarjajo in izražajo svoja mnenja o vprašanjih

¹² Vir podatkov o avdiovizualnem sektorju bosta še naprej Evropski avdiovizualni observatorij in poročilo Komisije o pregledu evropske medijske industrije.

¹³ [Splošna deklaracija človekovih pravic | Združeni narodi](#).

¹⁴ [Listina Evropske unije o temeljnih pravicah](#).

javnega interesa, je v EU skupna odgovornost. Vendar še vedno prihajajo poročila¹⁵ o domnevnem neupravičenem vmešavanju, ki spodkopava neodvisnost kulturnih ustanov, uporabi tako imenovanih zakonov o varovanju javne morale, cenzuri ali ustrahovanju umetnikov ter celo njihovi samocenzuri.

Ob pritiskih na demokracijo in civilno družbo po vsem svetu je treba takšne primere dokumentirati, pozorno spremljati in sprejeti ukrepe, da se ogroženim in razseljenim umetnikom ponudijo „varna zatočišča“¹⁶. Države članice in institucije EU bi morale zagotoviti, da njihove politike, pravni okviri in upravne prakse podpirajo svobodno umetniško ustvarjanje, izražanje in kroženje. Evropa bi morala ukrepati, da zaščiti umetniško svobodo, in povečati ozaveščenost za njeno spodbujanje.

Zato bo Komisija v svoja prihodnja poročila o stanju kulture v EU sistematično vključevala **poseben poudarek na izkušnjah umetnikov glede umetniške svobode**. K varstvu umetniške svobode bo prispevala tudi s sedanjimi in prihodnjimi politikami in programi EU, zlasti s predlaganim prihodnjim programom **AgoraEU** v okviru naslednjega dolgoročnega proračuna EU. Varstvo umetniške svobode je tudi pomemben del širšega demokratičnega tkiva naših družb, cilj evropskega štita za demokracijo pa je dolgoročno zaščititi in spodbujati demokracijo in odpornost družbe.

3.2. Spodbujanje kulturne in jezikovne raznolikosti

Kulturna in jezikovna raznolikost sta v središču evropskega projekta in izražata geslo EU „združena v raznolikosti“. Zavezanost k ohranjanju tega je osnovni pogoj za evropsko kulturno suverenost in demokratično kulturo. Zato je EU samostojna podpisnica konvencije Unesca iz leta 2005 o raznolikosti kulturnih izrazov¹⁷.

EU s svojimi politikami in programi dejavno varuje, razvija in spodbuja kulturno in jezikovno raznolikost ter si bo, kot je določeno v političnih usmeritvah predsednice von der Leyen, še naprej prizadevala za zaščito pravic pripadnikov manjšin v Evropi. V obdobju 2021–2024 je program Ustvarjalna Evropa podprl 670 transnacionalnih kulturnih partnerstev, v kinematografih po vsej Evropi je bilo prikazanih 554 filmov, 37,9 milijona ljudi pa je dostopalo do evropskih avdiovizualnih del iz drugih evropskih držav¹⁸.

Pet nagrad EU na področju kulture¹⁹ ima pomembno vlogo pri povečevanju prepoznavnosti evropskih kulturnih sektorjev s priznavanjem in spodbujanjem njihove raznolikosti in odličnosti. Na podlagi tega bo Komisija predlagala **ново nagrado EU za uprizoritvene umetnosti, da bi nagradila umetniško odličnost** ter hkrati krepila spretnosti, dostop do trga in strokovne mreže v evropskem ekosistemu uprizoritvenih umetnosti.

Z **evropskim dnevom jezikov**²⁰ EU praznuje jezikovno raznolikost kot utelešenje bogate evropske kulturne dediščine in temelj demokracije. **Spodbujanje učenja jezikov in jezikovne**

¹⁵ [Svet Evrope, 2023. Free to Create: Artistic Freedom in Europe \(Svoboda ustvarjanja: umetniška svoboda v Evropi\).](#)

¹⁶ [Sklepi Sveta o ogroženih in razseljenih umetnikih in umetnicah \(2023/C 185/09\).](#)

¹⁷ [Konvencija iz leta 2005 o raznolikosti kulturnih izrazov | raznolikost kulturnih izrazov.](#)

¹⁸ Sklop MEDIA programa je podprl tudi razvoj več kot 300 iger ali potopitvenih vsebin, od katerih so številne prejele prestižne nagrade.

¹⁹ Financiranje iz sklopa Kultura programa Ustvarjalna Evropa: nagrada za evropsko dediščino / nagrada Europa Nostra, nagrada za obetavne umetnike Glasba premika Evropo, nagrada EU za sodobno arhitekturo – nagrada Mies van der Rohe, nagrada EU za književnost in nedavno uvedena nagrada Simone Veil Prize – nagrada EU za judovsko kulturno dediščino.

²⁰ [Evropski dan jezikov | Evropska komisija](#), skupna pobuda s Svetom Evrope.

raznolikosti je eden od specifičnih ciljev programa Erasmus+²¹. Na področju kulture, avdiovizualnih in nastajajočih medijev (npr. videoiger ali razširjene resničnosti) program Ustvarjalna Evropa spodbuja raznolikost in kroženje evropskih vsebin ter širi občinstva.

Dejavno spodbujanje spletnih vsebin „Made in Europe“ je bistvenega pomena, da bi digitalno občinstvo odkrilo in cenilo njihovo bogastvo in raznolikost. Z regulativnimi ukrepi in ukrepi politike je bil dosežen znaten napredek. Z revizijo direktive o avdiovizualnih medijskih storitvah²² leta 2018 sta se na primer povečali prepoznavnost in vidnost evropskih avdiovizualnih vsebin na platformah „video na zahtevo“, pri čemer je bil zagotovljen vsaj 30-odstotni delež evropskih del v njihovih katalogih, izdajatelji televizijskega programa pa so morali večinski delež svojega oddajnega časa nameniti za evropska dela. Izkoriščanje velepodatkov in umetne inteligence lahko še dodatno okrepi odkrivnost raznolikih evropskih vsebin, kot je opisano v strategiji za uporabo umetne inteligence²³.

Poleg tega raziskave in inovacije, ki se financirajo iz programa Obzorje Evropa, krepijo odpornost kulturnih in ustvarjalnih sektorjev, spodbujajo trajnostno rast ter z uporabo tehnologije in sodelovanjem ohranjajo in bogatijo evropsko kulturno in jezikovno raznolikost.

Komisija bo še naprej varovala in krepila bogato paleto kulturnega in jezikovnega izražanja v Evropi. V podporo temu bo v celoti izkoristila potencial raziskav, inovacij in tehnologije. Poglobila bo **raziskave in podprla naložbe na področju odkrivnosti raznolikih spletnih kulturnih vsebin, ustvarjenih v Evropi**, po objavi študije na to temo²⁴, da bi spodbudila njihovo potrošnjo v EU in zunaj nje, s posebnim poudarkom na spletni evropski glasbi in literarnih vsebinah.

3.3. Povečanje sodelovanja v kulturi in dostopa do nje

Kulturno udejstvovanje in dostop do kulturnih dejavnosti sta bistvena za spodbujanje aktivnega državljanstva ter temeljni steber vsake demokratične in vključujoče družbe.

Nekatere države članice so že uvedle kulturne kartice, katerih namen je izboljšati dostop do kulture, zlasti za mlade. Financiranje EU, zlasti iz **programa Ustvarjalna Evropa, je prav tako na različne načine spodbujalo dostop do kulture**, na primer s podpiranjem kinematografskih kartic v kinematografih, ki so del mreže Europa Cinemas, v več državah EU prek sklopa MEDIA. Pobude, kot so **dnevi evropske kulturne dediščine²⁵ ali kulturna pot DiscoverEU²⁶**, so razširile priložnosti za raziskovanje obsežne kulturne dediščine Evrope.

Vendar je treba narediti še več. 51 % Evropejcev v zadnjih 12 mesecih ni sodelovalo v nobeni umetniški dejavnosti, niti posamično niti kot del skupine^{27, 28}. Zato bo Komisija še izboljšala dostop mladih do kulturne dediščine po Evropi z (i) vzpostavitvijo **prostovoljnega okvira za vzajemno priznavanje kulturnih kartic in kartic za kulturno dediščino za mlade, izdanih na nacionalni ravni**, (ii) promoviranjem **kulturne poti DiscoverEU** med mladimi in (iii)

²¹ [Primeri projektov, ki podpirajo regionalne in manjšinske jezike: zbirka projektov, sofinanciranih iz programov Erasmus+ in Ustvarjalna Evropa.](#)

²² Direktiva (EU) 2018/1808.

²³ COM(2025) 723.

²⁴ Študija, omenjena v delovnem načrtu EU za kulturo za obdobje 2023–2026 (UL C 466, 7.12.2022).

²⁵ [Dnevi evropske kulturne dediščine | dnevi evropske kulturne dediščine](#), ki jih sofinancirata EU in Svet Evrope.

²⁶ [Kulturna pot DiscoverEU | evropski mladinski portal](#) je navdih za mlade, da svoje potovanje načrtajo glede na kulturne znamenitosti in znamenitosti kulturne dediščine. Pobuda DiscoverEU se financira iz programa Erasmus+.

²⁷ [Kulturna statistika – kulturno udejstvovanje – Statistics Explained – Eurostat.](#)

²⁸ [Odnos Evropejcev do kulture – maj 2025 – raziskava Eurobarometer.](#)

povečanjem kulturne ponudbe v okviru obstoječe **EU mladinske kartice popustov** iz programa Erasmus+.

Na udejstvovanje vplivajo še številni drugi dejavniki, od socialno-ekonomskega statusa do invalidnosti, narodnosti, spola, starosti in geografske lokacije²⁹. Za razširitev in izboljšanje kakovosti kulturnega udejstvovanja bi morale EU in države članice oceniti, kako lahko politike, na primer politike v zvezi z znanostjo, zdravjem, okoljem, izobraževanjem, usposabljanjem in socialno kohezijo, spodbujajo udeležbo v kulturi. Evropa bo še naprej ohranjala vodilno vlogo in ustvarjala enake možnosti s stalnimi naložbami ter vključujočim in dostopnim oblikovanjem kulturne infrastrukture in programov. V tem duhu bo Komisija pripravila poročilo, da bi države članice podprla pri **povečanju udeležbe invalidov v kulturi in podpore invalidom v kulturi**.

4. EU, ki opolnomoča umetnike in kulturne delavce ter podpira ljudi

Kulturno življenje je v razcvetu, kadar družbe ustvarjajo pogoje, ki posameznikom in umetnikom omogočajo eksperimentiranje in premikanje meja. Za to so potrebni pravične delovne razmere za umetnike in kulturne delavce, varna delovna okolja, v katerih ni nikakršnega nasilja, ter ustrezno izobraževanje, usposabljanje in spretnosti. Hkrati je ključno obravnavati razmere, s katerimi se srečujejo mladi, vključno s še neuveljavljenimi umetniki, da bi zgradili kulturno bogato Evropo, ki resnično ceni svoje ljudi. EU mora spodbujati umetnostno vzgojo ter vključujoč in varen dostop do kulture za otroke, mlade in premalo zastopane skupine.

4.1. Zagotavljanje dostojnih delovnih razmer

Številni kulturni delavci se še vedno srečujejo s težavami pri uveljavljanju enakovrednih pravic in zaščite v praksi.

Kulturni in ustvarjalni sektorji v EU so leta 2024 zaposlovali 7,9 milijona ljudi, kar predstavlja 3,8 % vseh zaposlenih v EU. Vendar so sestava delovne sile in vrste zaposlitve zelo raznolike³⁰. Neodvisno delo in samozaposlitev sta pogostejša kot v drugih sektorjih, saj je skoraj tretjina kulturnih delavcev v EU samozaposlenih, kar je več kot dvakrat več od skupnega povprečja EU³¹. Trajanje pogodb o zaposlitvi je običajno krajše in manj stabilno kot pri pogodbah v bolj tradicionalnih sektorjih zaposlovanja. Delež oseb s pogodbo o zaposlitvi za nedoločen čas je za 15,2 odstotne točke nižji kot na splošnem trgu dela³². Prav tako je manj verjetno, da bodo umetniki in pisatelji imeli samo eno delo³³, več kot polovica avdiovizualnih ustvarjalcev (režiserjev, scenaristov itn.) pa se srečuje z dolgimi obdobji brez plačanega dela³⁴. Razpoložljivi podatki in ugotovitve inšpekcijskih pregledov kažejo na visoke ravni neprijavljenega dela v teh sektorjih³⁵.

Delovne razmere na področju kulture so pogosto prekarne³⁶, umetniki in kulturni delavci pa so pogosto izključeni iz socialne zaščite ali pa so vanjo vključeni le delno. Slabe razmere za delo

²⁹ [Kulturna statistika – kulturno udejstvovanje – Statistics Explained – Eurostat](#).

³⁰ [Kulturna statistika – zaposlovanje v kulturi – Statistics Explained – Eurostat](#).

³¹ Glej prejšnjo opombo.

³² Glej prejšnjo opombo.

³³ Glej prejšnjo opombo.

³⁴ *The status of artists and cultural and creative professionals in Europe (Status umetnikov ter kulturnih in ustvarjalnih delavcev v Evropi)* – Evropski avdiovizualni observatorij.

³⁵ *Employment characteristics and undeclared work in the cultural and creative sectors (Značilnosti zaposlitve in neprijavljeno delo v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih)* – Evropski organ za delo.

³⁶ Glede na [raziskavo podjetja Panteia iz leta 2024](#) je imelo 68 % anketiranih umetnikov in delavcev v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih več kot eno delo, 71 % pa nezadostno socialno zaščito, zlasti neodvisni in samozaposleni umetniki.

so tudi med dejavniki, ki negativno vplivajo na duševno zdravje umetnikov in kulturnih delavcev. Invalidni umetniki in kulturni delavci se še vedno srečujejo s številnimi ovirami, ki jim preprečujejo, da bi svoje delo razvijali pod enakimi pogoji kot drugi. Poleg tega je v kulturnih sektorjih vztrajna plačilna vrzel po spolu, pri čemer je večji delež žensk kot moških z nizkimi plačami³⁷.

V preteklih letih je v državah članicah prišlo do pomembnega napredka, pri čemer je več držav sprejelo zakonodajo o statusu umetnikov ali druge posebne ukrepe za podporo umetnikom, kot so razvoj politik in listin o njihovih plačah in delovnih razmerah. Na ravni EU je Komisija podprla različne študije, strokovne skupine in delavnice z dejavnim sodelovanjem držav članic³⁸, pri katerih so sodelovali predstavniki s področja kulture ter zaposlovanja in socialnih zadev, deležniki, socialni partnerji in Evropski parlament³⁹.

Pomembno je okrepiti ukrepanje na ravni EU za izboljšanje delovnih razmer umetnikov. Komisija bo predlagala **Listino EU o umetnikih**, s katero bi **začrtali temeljna načela, smernice in zaveze za pravične delovne razmere** v teh sektorjih ter boljše izpolnjevanje zakonskih zahtev in večjo odgovornost, zlasti pri prejemnikih financiranja EU za kulturo. Organizirala bo **izmenjavo na visoki ravni EU z deležniki in socialnimi partnerji**, katere rezultati se bodo upoštevali tudi pri oblikovanju te listine.

Poleg tega je za izboljšanje delovnih razmer umetnikov potrebno, da umetniki razumejo svoje pravice, vključno s pravnimi in pogodbenimi okviri, ki urejajo njihovo delo. Zato je Komisija podprla **uvedbo spletnega orodja „This Is How We Work“ na platformi Creatives Unite**, ki omogoča vpogled v pravne okvire in okvire politike, ki oblikujejo status umetnikov, njihovo socialno varnost ter odnose med delodajalci in delojemalci⁴⁰. Sodelovala bo tudi v **pobudi „Creators Learn Intellectual Property“**, ki jo je razvila Svetovna organizacija za intelektualno lastnino in ponuja podporo ustvarjalcem pri vprašanih intelektualne lastnine.

4.2. Olajševanje čezmejne mobilnosti v kulturi

Čezmejno sodelovanje in mobilnost sta osrednjega pomena tako za poklicno pot umetnikov kot tudi za razvoj evropskega kulturnega prostora, saj spodbujata povezave in dialog med ustvarjalci in državljani. Spodbujata tudi konkurenčnost in dostop do novih trgov, kulturnim in ustvarjalnim delom omogočata, da bolj prosto krožijo čez meje in dosegaajo širše občinstvo, ter povečujeta rast in obseg evropskega ustvarjalnega gospodarstva.

Podpora čezmejnemu sodelovanju je v središču programa Ustvarjalna Evropa, pri čemer je v obdobju 2014–2020 mednarodne izkušnje pridobilo več kot 22 000 ustvarjalcev. Z uvedbo **sheme mobilnosti Kultura premika Evropo**⁴¹ so se priložnosti za mobilnost razmahnile. V obdobju 2022–2025 je shema podprla že več kot 6 000 umetnikov in kulturnih delavcev iz 40 držav ter ustvarila več kot 280 umetniških rezidenc, ki so sprejele več kot 1 000 posamičnih umetnikov.

³⁷ Podatki za leto 2022. Po [podatkih Eurostata](#) je EU leta 2022 zabeležila najmanjšo vrzel po spolu pri zaposlenosti v kulturi v zadnjem desetletju, vendar se to ravnovesje ni odražalo v plačilu. [Kulturna statistika – enakost spolov – Statistics Explained – Eurostat](#).

³⁸ [The status and working conditions of artists and cultural and creative professionals \(Status in delovne razmere umetnikov ter kulturnih in ustvarjalnih delavcev\)](#) – Urad za publikacije Evropske unije; [popis delovnih razmer v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih v EU](#).

³⁹ Evropski parlament je bil glavni zagovornik [okvira EU za socialni in poklicni položaj umetnikov in delavcev v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih \(C/2024/4208\)](#).

⁴⁰ [„This is How We Work“](#) – [popis delovnih razmer v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih v EU \(creativesunite.eu\)](#).

⁴¹ [Kultura premika Evropo – kultura in ustvarjalnost](#).

Vendar številne ovire še vedno omejujejo polno uresničitev teh prednosti. Kulturne organizacije, umetniki in kulturni delavci se spopadajo z dragimi upravnimi formalnostmi, ki ovirajo čezmejno mobilnost. Umetniki, ki želijo na turnejo po Evropi, se morajo na primer prebiti čez ovire, ki izhajajo iz pravil, povezanih z različnimi določbami o zaposlovanju in socialni varnosti, morebitnega dvojnega obdavčevanja in kompleksnosti čezmejnega opravljanja storitev. Vize in delovna dovoljenja za državljane tretjih držav pogosto pomenijo dodatne ovire za kroženje in zvišujejo stroške.

S prihodnjim **svežnjem za pravično mobilnost delovne sile** bo Komisija predlagala pobude, ki bodo posodobile, poenostavile in digitalizirale pravila in postopke na področju mobilnosti delovne sile in prostega gibanja. Te pobude, na primer **evropska izkaznica socialnega zavarovanja**, bodo neposredno koristile udeležencem čezmejne mobilnosti v kulturi. Stalne **naložbe EU v mobilnost so bistvenega pomena**, vključno s **krepitvijo podpore za shemo Kultura premika Evropo**.

4.3. Omogočanje mladim, da izrazijo svoja stališča v strukturah upravljanja na področju kulture, ob hkratnem spodbujanju mladih in novih talentov

Mladi imajo ključno vlogo pri oblikovanju sedanje in prihodnje kulture. Njihova stališča preizprašujejo tradicionalne prakse in širijo obzorja umetniškega izražanja, kar je bistveno za razvoj in poživitev ustvarjalnosti.

Mlade je treba priznati kot del kulturne skupnosti. Naložbe v ustvarjalne prostore, ki jih vodijo mladi in so v lasti skupnosti, bi morale biti pomemben del strategij za razvoj kulturne infrastrukture. Z omogočanjem mladim, da imajo pomembno vlogo v procesih oblikovanja politik, jih opolnomočimo za uveljavljanje njihovih kulturnih pravic.

Komisija bo s svojimi uveljavljenimi instrumenti še naprej podpirala smiselno participacijo mladih pri oblikovanju politik EU. Poleg tega bo vzpostavila **mrežo mladinskih kulturnih ambasadorjev** za razprave o vprašanjih kulturne politike. S prihodnjo **strategijo za medgeneracijsko pravičnost** namerava spodbujati **medgeneracijsko učenje**, in sicer z **ohranjanjem kulturne dediščine in jezikov ter inovacijami, ki jih usmerja kultura**.

Tudi pri oblikovanju kulturnih politik po Evropi bi se bilo treba bolj osredotočiti na mlade in še neveljavljene umetnike ter mlade kulturne delavce. Komisija bo še naprej podpirala in spodbujala usmerjene pristope, med drugim s **shemo platform** iz sklopa Kultura programa Ustvarjalna Evropa in namenskimi **programi praks v okviru programa Erasmus+**.

4.4. Zagotavljanje kulturne in umetnostne vzgoje

Kultura in izobraževanje sta tesno povezana. Udejstvovanje v izobraževanju je bistvenega pomena za kulturne ustanove, umetnost pa ima ključno vlogo pri izobraževanju in človekovem razvoju že od zgodnjega otroštva⁴². Z vključevanjem kulturne in umetnostne vzgoje kot bistvenih elementov v formalno, neformalno in priložnostno izobraževanje in usposabljanje se goji občutek dejavnosti, krepki ustvarjalno izražanje, izboljšujejo učni dosežki, spodbuja kritično mišljenje in izboljšuje dobrobit učečih se. Program Erasmus+ je podprl številne projekte na področju kulturne in umetnostne vzgoje, vključno s sodelovanjem z muzeji in knjižnicami.

Sodelovanje v kulturnih dejavnostih je tesno povezano z državljskim udejstvovanjem ter ljudem pomaga razvijati samozavest, empatijo, strpnost in komunikacijske spretnosti. Komisija bo razvila **projekt vrstniškega učenja za krepitev državljskega udejstvovanja in občutka demokratičnega državljanstva med učenci** prek kulture, tako v šoli kot izven nje.

⁴² [Priporočilo Sveta o pristopih kombiniranega učenja za visokokakovostno in vključujoče primarno in sekundarno izobraževanje \(2021/C 504/03\)](#).

Formalno izobraževanje in vseživljenjsko učenje bi morala prek kulture razvijati temeljne ustvarjalne spretnosti, vključno s spretnostmi, ki jih EU nujno potrebuje, da bi zapolnila inovacijsko vrzel in mlade pripravila na hitro spreminjajoče se gospodarstvo in prihodnji trg dela. Umetnostna vzgoja in usposabljanje imata lahko tudi širši verižni učinek, saj šole in družine dobijo navdih, da obiščejo kulturne ustanove, muzeje, gledališča in knjižnice ter jih uporabijo kot ustvarjalne prostore za učenje. Vendar imata umetnostna in kulturna vzgoja v šoli pogosto slab status in nezadostne vire, v nekaterih državah članicah sta na obrobju politik, v času proračunskih omejitev pa pogosto zreducirani.

Treba je okrepiti izvajanje kulturne in umetnostne vzgoje ter izboljšati njuno kakovost. Komisija bo **spodbujala tesnejše medsektorsko sodelovanje med kulturno in izobraževalno politiko**. Spodbujala bo tudi partnerstva med umetniki, kulturnimi ustanovami, lokalnimi kulturnimi organizacijami, šolami in izvajalci neformalnega izobraževanja ter lokalne projekte umetnostne in kulturne vzgoje.

Z unijo spretnosti se Komisija loteva znatnega upada branja knjig. Uporabila bo nedavno strokovno delo držav članic in pobude za spodbujanje branja, kot je **dan evropskih avtorjev**⁴³, **ter izkoristila tudi pomembno vlogo knjižnic** in uporabila njihovo strokovno znanje. K temu ključnemu cilju bo prispevala **koalicija EU za pismenost**, napovedana za leto 2026⁴⁴.

4.5. Izboljšanje zdravja in dobrobiti prek kulture

Kulturne prakse izboljšujejo zdravje, dobrobit in kakovost življenja posameznikov, skupnosti in družbe. Povezovanje kulturnih in zdravstvenih pobud se je izkazalo za učinkovito pri krepitvi skupnostnih vezi, povečanju čustvene in telesne odpornosti, krepitvi duševnega zdravja in spopadanju z osamljenostjo⁴⁵, kar lahko pripomore k reševanju izzivov na področju duševnega zdravja otrok in mladih.

Prvi korak je bil narejen s sporočilom Komisije iz leta 2023 o celovitem pristopu k duševnemu zdravju⁴⁶, ki priznava, da politike na področju umetnosti in kulture izboljšujejo duševno zdravje in dobrobit posameznikov in družbe ter podpirajo odpornost duševnega zdravja. V zvezi s tem je bilo kot inovativen pristop opredeljeno socialno predpisovanje kulturnih dejavnosti v primarnem zdravstvenem varstvu. Projekti na to temo, ki jih financira EU, so zagotovili dodatno znanje⁴⁷, opredelili dobre prakse in prispevali k ozaveščanju.

Priporočila za politike iz leta 2025, ki so jih oblikovali strokovnjaki držav članic EU za kulturo in zdravje⁴⁸, pozivajo k drznim ukrepom, kot so vzpostavitev medsektorskih strategij, zagotavljanje trajnostnega financiranja za spodbujanje raziskav in zagotavljanje pravičnega dostopa. Komisija bo ob podpori strokovnjakov pripravila **smernice EU za kulturo, zdravje in dobrobit** za oblikovalce politik in deležnike. Prav tako bo še naprej spodbujala redno izmenjavo dobrih praks na tem področju in podpirala čezmejno sodelovanje prek programa Ustvarjalna Evropa.

⁴³ [Dan evropskih avtorjev – kultura in ustvarjalnost](#).

⁴⁴ Evropska koalicija za pismenost je bila napovedana v [akcijskem načrtu za temeljne spretnosti](#), Evropska komisija, marec 2025.

⁴⁵ [What is the evidence on the role of the arts in improving health and well-being? A scoping review \(Kakšni so dokazi o vlogi umetnosti pri izboljšanju zdravja in dobrobiti? Zbirni pregled\)](#), SZO, 2019.

⁴⁶ [Celovit pristop k duševnemu zdravju – Evropska komisija](#).

⁴⁷ Na primer projekt CultureForHealth.

⁴⁸ Evropska komisija: Generalni direktorat za izobraževanje, mladino, šport in kulturo, *Culture and health – Time to act (Kultura in zdravje – čas za ukrepanje)*, Urad za publikacije Evropske unije, 2025, <https://data.europa.eu/doi/10.2766/0432398>.

5. EU, ki se opira na kulturo in kulturno dediščino, da bi bila konkurenčnejša, odpornejša in bolj povezana

Kulturni in ustvarjalni sektorji in gospodarske dejavnosti spadajo med najbolj dinamične evropske gospodarske sektorje, ki spodbujajo inovacije in konkurenčnost, ustvarjajo delovna mesta ter izboljšujejo privlačnost naših mest in regij. Zagonska podjetja na področju digitalnih tehnologij so zelo dejavna v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih⁴⁹. Kultura ustvarja tudi pomembne učinke prelivanja rasti v druge sektorje. Kulturni turizem na primer predstavlja 40 % celotnega evropskega turizma⁵⁰.

Evropska kulturna in ustvarjalna produkcija ima še vedno neizkoriščen potencial tako na enotnem trgu EU kot v svetu. Da bi izkoristili potencial kulturnih in ustvarjalnih sektorjev in gospodarskih dejavnosti ter njihov prispevek h konkurenčnosti EU, jih je treba podpreti pri vseh prehodih, s katerimi se srečujejo. To je treba storiti tako, da se zagotovijo spodbujanje raznolikosti, zaščita pravic ustvarjalcev, ohranjanje ustreznih etičnih standardov in varstvo kulturne dediščine, vključno z digitalno dediščino.

Poleg prečnih ukrepov, ki se uporabljajo v vseh sektorjih, se posamezni sektorji srečujejo s specifičnimi izzivi in potrebami, ki jih bo Komisija še naprej obravnavala s sektorskimi pobudami, preizkušenimi oblikami sodelovanja⁵¹ in tokovi financiranja⁵², ki so skladni s splošnimi cilji politike.

5.1. Izkoriščanje digitalne tehnologije in umetne inteligence v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih in gospodarskih dejavnostih

Kulturni in ustvarjalni sektorji in gospodarske dejavnosti imajo koristi od digitalnih tehnologij, te pa jih tudi spreminjajo. Zlasti umetna inteligenca spreminja način ustvarjanja kulture, dostopa do nje in njenega doživljanja. Ponuja nove priložnosti za inovacije in vključevanje občinstva, vključno s podpiranjem kulturne dediščine z restavriranjem, rekonstrukcijo, varstvom, prilagojeno ponovno uporabo za virtualne produkcije in večjim vključevanjem uporabnikov. Umetna inteligenca hkrati prinaša tudi nove izzive, zlasti v zvezi z avtorskimi pravicami in nedovoljeno uporabo avtorsko zaščitene vsebin pri učenju generativnih modelov umetne inteligence, etično uporabo, kulturno raznolikostjo, presežnimi delovnimi mesti, pravičnim plačilom ustvarjalcev in potrebami po spretnostih. Poleg tega je ključno, da se pozornost nameni vprašanju, kot so širjenje vsebin, ustvarjenih z umetno inteligenco, dostop do podatkov in financiranja ter odvisnost od tehnologije tretjih držav. Uvajanje umetne inteligence v kulturnih in ustvarjalnih sektorjih je še vedno neenakomerno⁵³, kar tudi povečuje potrebo po razvoju naprednih spretnosti.

⁴⁹ Med vsemi industrijskimi ekosistemi kulturni in ustvarjalni sektorji skupaj z zdravstvom in mobilnostjo privabljajo enega največjih deležev tehnoloških zagonskih podjetij. Več informacij: [Evropska komisija, Letno poročilo o enotnem trgu in konkurenčnosti, 2024](#).

⁵⁰ [Združeni narodi, Svetovna turistična organizacija \(UNWTO, Report on Tourism and Culture Synergies \(Poročilo UNWTO o sinergijah med turizmom in kulturo\), 2018](#). Poleg tega iz [poročila UNWTO iz leta 2021](#) izhaja, da se v krajih, ki so bili prikazani v priljubljenih filmskih ali televizijskih produkcijah, število prihodov obiskovalcev v povprečju poveča za 25–40 %.

⁵¹ Na primer [strokovna skupina za kulturno dediščino, Evropski filmski forum](#) ali pobuda [Glasba premika Evropo](#).

⁵² Na primer sklop MEDIA programa Ustvarjalna Evropa, ki zajema avdiovizualni sektor, ali usmerjeno financiranje za uprizoritvene umetnosti („Perform Europe“) iz sklopa Kultura programa Ustvarjalna Evropa.

⁵³ 51 % podjetij za videoigre, 39 % avdiovizualnih podjetij in 35 % novinarskih podjetij je uvedlo rešitve, ki temeljijo na umetni inteligenci. Poročilo o pregledu evropske medijske industrije 2025 | oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope.

Za kulturne in ustvarjalne sektorje in gospodarske dejavnosti v Evropi je bistveno v prihodnost usmerjeno in spodbudno regulativno okolje. EU razvija regulativni okvir⁵⁴, ki podpira ustvarjalce in druge sektorske akterje, ki vlagajo v ustvarjanje in ustvarjalne talente, z zaščito ustvarjalnih vsebin, podpiranjem pravičnega plačila in določanjem standardov za zaupanja vredno in humanocentrično umetno inteligenco.

Direktiva iz leta 2019 o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu⁵⁵ prispeva k podpiranju inovacij, ustvarjalcem pa omogoča nadzor nad uporabo njihovih vsebin. Cilj akta o umetni inteligenci je med drugim zagotoviti razvoj in uvajanje umetne inteligence, ki spoštuje pravice ustvarjalcev, v skladu z direktivo o avtorskih pravicah. Komisija bo še naprej spodbujala izvajanje vidikov akta o umetni inteligenci, povezanih z avtorskimi pravicami, in zahtev glede preglednosti za vsebine, ustvarjene z umetno inteligenco, ter učinkovito izvajanje izjem za besedilno in podatkovno rudarjenje⁵⁶. Potrebno je tudi jasno stališče EU o uporabi mednarodnih pravil za plačila licenčnin.

Strategija za uporabo umetne inteligence⁵⁷ bo podpirala uvajanje umetne inteligence v kulturnih, ustvarjalnih in medijskih sektorjih za posebne primere uporabe, kot so virtualna produkcija, interaktivni in potopitveni mediji, odkrivnost kulturnih vsebin (zlasti glasbe in literarnih vsebin) in 3D digitalni dvojčki kulturnih znamenitosti in artefaktov. V strategiji za uporabo umetne inteligence je napovedana tudi izvedba študije o pravnih izzivih, povezanih z rezultati, ustvarjenimi z umetno inteligenco, ter tehnoloških rešitvah za preprečevanje in zmanjševanje tveganj ustvarjanja vsebin umetne inteligence, s katerimi se kršijo avtorske pravice. Komisija bo tudi pregledala direktivo iz leta 2019 o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu, še naprej spremljala tržni in tehnološki razvoj ter preučila morebitno potrebo po nadaljnjih izboljšavah pravnega okvira za avtorske pravice, da bi se obravnavali izzivi, ki jih prinašata tržni in tehnološki razvoj.

V podporo temu delu Komisija namerava pripraviti **ново strategijo umetne inteligence za kulturne in ustvarjalne sektorje** ter specifične potrebe teh sektorjev upoštevati v prihodnjih digitalnih politikah, da lahko Evropa izkoristi svoje kulturno bogastvo in človeško ustvarjalnost skupaj s tehnološkim napredkom.

Digitalno izobraževanje, pismenost in spretnosti so bistveni za kritično in ustvarjalno udejstvovanje v digitalnem kulturnem okolju. Unija spretnosti utrjuje osrednjo vlogo izobraževanja in usposabljanja pri krepitvi konkurenčnosti in suverenosti EU. Na podlagi dosežkov akcijskega načrta za digitalno izobraževanje bo načrt za prihodnost digitalnega izobraževanja in spretnosti do leta 2030 prispeval k širitvi in poglobitvi digitalnih spretnosti za ustvarjalnost, potopitvene izkušnje in umetniške inovacije, digitalizacijo, medijsko pismenost, kibernetško ozaveščenost in večjezični digitalni dostop. Komisija bo zagotovila dostop do praktičnih usposabljanj za opismenjevanje na področju umetne inteligence in podprla

⁵⁴ Ta vključuje zlasti [Direktivo \(EU\) 2019/790](#), [Direktivo \(EU\) 2018/1808](#), [Uredbo \(EU\) 2022/2065](#), [Uredbo \(EU\) 2022/1925](#), [Uredbo \(EU\) 2024/1689](#) in [Uredbo \(EU\) 2024/1083](#).

⁵⁵ Direktiva (EU) 2019/790 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 17. aprila 2019 o avtorski in sorodnih pravicah na enotnem digitalnem trgu in spremembi direktiv 96/9/ES in 2001/29/ES.

⁵⁶ Komisija je omogočila pripravo kodeksa prakse za podrobno opredelitev pravil o umetni inteligenci za splošne namene, ki je bil odobren kot ustrezen, da lahko ponudniki izkažejo izpolnjevanje svojih obveznosti v okviru akta o umetni inteligenci. Sprejela je tudi predlogo, v kateri ponudniki umetno-inteligenčnih modelov za splošne namene povzamejo vsebine, ki se uporabljajo za učenje njihovih modelov. V teku je študija o izvedljivosti registra izvzetij v okviru izjeme za besedilno in podatkovno rudarjenje, načrtuje pa se še ena študija v podporo oceni pravil iz direktive o avtorskih pravicah na enotnem digitalnem trgu, vključno z izjemo za besedilno in podatkovno rudarjenje. Poleg tega je Komisija začela postopek za pripravo novega kodeksa prakse v skladu s členom 50 akta o umetni inteligenci za preglednost vsebin, ustvarjenih z umetno inteligenco.

⁵⁷ COM(2025) 723 final.

usposabljanje multidisciplinarnih profilov za digitalno intenzivnejše sektorje, ki potrebujejo sektorske talente na področju umetne inteligence, vključno s kulturnimi, ustvarjalnimi in medijskimi sektorji.

Izkoriščanje digitalne preobrazbe pomeni tudi dodatno sprostitve inovacijskega potenciala kulturnih sektorjev, zlasti s projekti EU, ki se financirajo prek programa Obzorje Evropa, ali delom visokošolskih ustanov za zaposlitev vrzeli v znanju in spodbujanje podjetništva.

5.2. Spodbujanje regionalnega, teritorialnega in lokalnega razvoja, ki ga usmerja kultura

Kulturne priložnosti in infrastruktura morajo biti enakomerno na voljo po državah članicah, regijah in ozemljih, tudi na obrobnih, podeželskih, otoških, obalnih in oddaljenih območjih in v najbolj oddaljenih regijah EU, ki se spopadajo z izzivi, kot so depopulacija, staranje prebivalstva in geografske ovire ter manjše število storitev in njihova nižja kakovost. Kljub temu za približno 38 % Evropejcev na podeželskih območjih razdalja od kulturnih prizorišč pomeni oviro za dostop⁵⁸.

Odprava teh vrzeli je bistvena za popolno sprostitve družbenega potenciala kulture in podpiranje dejanske pravice ostati, kjer si. Za to so potrebni kulturne politike in naložbeni ukrepi, ki so **vključeni v širše načrte celostnega teritorialnega razvoja in posebej prilagojeni lokalnim potrebam. Kulturni turizem ima prav tako ključno vlogo pri ohranjanju in promociji kulturne dediščine Evrope.**

V zvezi s tem ima osrednjo vlogo kohezijska politika EU. Med letoma 2021 in 2027 je bilo za neposredne naložbe v kulturo in kulturno dediščino po vseh regijah in ozemljih dodeljenih več kot 5 milijard EUR, s čemer je bilo podprtih več kot 24 000 kulturnih in turističnih znamenitosti ter znamenitosti kulturne dediščine⁵⁹. Poleg tega tudi skupna kmetijska politika (SKP) zagotavlja podporo za kulturo na podeželskih območjih. Ta podpora prispeva h krepitvi vloge kulture v socialno-ekonomskem in teritorialnem razvoju. Komisija še naprej spodbuja prizadevanja za zagotovitev nadaljnjega napredka na tem področju v sodelovanju z nacionalnimi, regionalnimi in lokalnimi organi ter ustreznimi deležniki.

V prihodnosti bo **strategija EU za trajnostni turizem**⁶⁰ nadalje spodbujala trajnostni kulturni turizem kot spodbujevalec zaščite dediščine, socialne kohezije, okoljske trajnostnosti in gospodarske konkurenčnosti po vsej Evropi. Poleg tega si Komisija prizadeva razviti projekt vzajemnega učenja, da bi **razširila priložnosti za kulturne in ustvarjalne delavce na podeželskih območjih**, s ciljem **povečanja regionalne privlačnosti in zadržanja mladih. Instrument za novi evropski Bauhaus za obdobje 2025–2027 bo tudi financiral projekte, katerih namen je oživiti soseske s trajnostno, vključujočo in kakovostno zasnovano.**

Oživitvena vloga kulture je očitna tudi v mestnih okoljih. Pobuda **evropskih prestolnic kulture (EPK)**⁶¹ zadnjih 40 let uspešno spodbuja kulturno ponudbo v gostiteljskih mestih. To je povečalo kulturni utrip, spodbudilo gospodarsko rast in okrepilo vezi v skupnosti v mestih po vsej Evropi. Komisija na podlagi tega uspeha ostaja zavezana razvoju te pobude in bo predlagala **ново pravno podlago za nadaljevanje ukrepa in okrepitev EPK po letu 2033.**

⁵⁸ [Posebna raziskava Eurobarometer 562 o odnosu Evropejcev do kulture.](#)

⁵⁹ Podatki o dodelitvah EU za kulturo in kulturno dediščino v okviru Evropskega sklada za regionalni razvoj (tudi v okviru sklopa „evropsko teritorialno sodelovanje“ – Interreg) so bili pridobljeni 8. septembra 2025. Podatki odražajo samo neposredne dodelitve.

⁶⁰ [Strategija EU za turizem.](#)

⁶¹ [Evropske prestolnice kulture – kultura in ustvarjalnost.](#)

5.3. Varstvo, zaščita in promocija kulturne dediščine ter hkrati krepitev kohezije in odpornosti

Promocija, ohranjanje in zaščita kulturne dediščine, vključno z njeno digitalno razsežnostjo, ostajajo osrednja prednostna naloga oblikovanja politik in financiranja EU, podprta s pobudami, kot so znak evropske dediščine, dnevi evropske kulturne dediščine, nagrada za evropsko dediščino / nagrada Europa Nostra in evropsko vozlišče dediščine. Na podlagi teh dosežkov bo Komisija **obnovila in okrepila znak evropske dediščine**, da bi zagotovila njegovo nadaljnjo ustreznost.

Komisija **podpira digitalizacijo in digitalno preobrazbo sektorja kulturne dediščine** s pobudami, kot so Europeana, ki vključuje več kot 65 milijonov digitalnih predmetov⁶², in oblak za kulturno dediščino⁶³ ali **skupni evropski podatkovni prostor za kulturno dediščino**⁶⁴. Ti ukrepi izboljšujejo dostop do visokokakovostnih podatkov (vključno s tridimenzionalnimi), spodbujajo ponovno uporabo v vseh sektorjih in pospešujejo uvajanje nastajajočih tehnologij z možnostmi za usposabljanje in izpopolnjevanje. Komisija bo še naprej izvajala podporne ukrepe na tem področju.

Dediščini grozijo številna tveganja: katastrofe, ki jih povzroči človek, kot so oboroženi spopadi, podnebne spremembe in degradacija okolja, in naravne nevarnosti⁶⁵, kot dokazujejo vojna agresija Rusije proti Ukrajini, nedavni požari v naravi, potresi in poplave po vsej Evropi. Zato je treba nujno oblikovati in izvajati načrte za pripravljenost na krize in obvladovanje tveganj ter mehanizme in postopke sodelovanja na področju kulture in dediščine.

EU v skladu z delovnim načrtom EU za kulturo za obdobje 2023–2026 in strategijo EU za unijo pripravljenosti⁶⁶ krepi sodelovanje in pripravljenost z mehanizmi, kot je mehanizem EU na področju civilne zaščite, in pobudami, kot sta PROCULTHER⁶⁷ in projekt READY⁶⁸, ki ga vodi ICCROM⁶⁹, ki krepijo zmogljivosti držav članic za učinkovito obvladovanje tveganj za dediščino ob nesrečah, s podnebjem povezanih ekstremnih dogodkih in konfliktih. S programom Obzorje Evropa se podpirajo prelomne raziskave na tem področju, Komisija pa je pridobila praktične izkušnje med podpiranjem ukrajinske kulturne dediščine in umetnikov. Komisija bo še naprej sodelovala z državami članicami, da bi zagotovila varstvo dragocene digitalne dediščine (vključno z digitalno ustvarjeno dediščino) in stalni dostop do nje ob soočanju s tveganji, ter izboljševala varstvo digitalne kulturne dediščine zunaj nacionalnih meja, kar je vse pomembnejše ob vse večjih naravnih, kibernetičnih in drugih grožnjah.

Boj proti nedovoljeni trgovini s kulturnimi dobrinami je prav tako osrednjega pomena za zaščito kulturne dediščine in kolektivnega spomina. Kazniva dejanja, kot so kraja, nezakonito izkopavanje, plenjenje in ponarejanje, neposredno vplivajo na identiteto, kohezijo in odpornost skupnosti, zlasti na kriznih in konfliktnih območjih, ter so lahko donosna za organizirani kriminal, nekatere strani v spopadih ali teroriste. Kulturne dobrine so lahko zanimive za

⁶² [Metis Statistics Dashboard](#).

⁶³ [Oblak za kulturno dediščino – Evropska komisija](#).

⁶⁴ [Skupni evropski podatkovni prostor za kulturno dediščino](#).

⁶⁵ [Sklepi Sveta o pristopu EU h kulturni dediščini v konfliktih in krizah ter Sklepi Sveta o obvladovanju tveganja na področju kulturne dediščine \(2020/C 186/01\)](#).

⁶⁶ [Pripravljenost – Evropska komisija](#).

⁶⁷ [PROCULTHER](#) – zaščita kulturne dediščine pred posledicami nesreč.

⁶⁸ [READY – odpornost za dediščino ob nesrečah, podnebnih tveganjih in kompleksnih izrednih razmerah](#).

⁶⁹ ICCROM je kratica za *International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property* (Mednarodni center za študij varstva in restavriranja kulturnih dobrin).

povezana kazniva dejanja, kot so pranje denarja, izogibanje sankcijam ali davčne utaje, zaradi česar so ogrožene.

Akcijski načrt EU za boj proti nedovoljeni trgovini s kulturnimi dobrinami⁷⁰, uredba EU o vnosu in uvozu predmetov kulturne dediščine⁷¹, direktiva o preprečevanju pranja denarja⁷² in številni raziskovalni projekti, ki jih financira EU⁷³, zagotavljajo trden okvir za tekoče in prihodnje usklajeno ukrepanje na tem področju. Komisija tudi sodeluje z Mednarodnim muzejskim svetom pri preprečevanju, raziskavah, preiskavah in varnosti muzejev, vključno s prenovo njegovega Mednarodnega observatorija za nedovoljeno trgovino s kulturnimi dobrinami, ter je vzpostavila dialog z umetniškim trgom za izmenjavo informacij in spodbujanje etičnih praks⁷⁴.

V prihodnje bo Komisija še naprej podpirala izboljšanje sledljivosti kulturnih dobrin, potrebno skrbnost in uporabo inovativnih tehnologij ter mobilizirala vse deležnike za boljšo zaščito kulturne dediščine in boj proti kaznivim dejanjem, povezanim z dediščino.

5.4. Ustvarjalne poti za obravnavanje podnebnih sprememb in okoljske trajnostnosti

Kulturne sektorje bi bilo treba nadalje mobilizirati za spodbujanje podnebnih ukrepov in ukrepov na področju biotske raznovrstnosti, kulturni akterji pa bi morali biti opolnomočeni za vodenje zelenega prehoda. Komisija bo še naprej spodbujala dialog med deležniki s področja kulture in okolja, med drugim z organizacijo **delavnice o vlogi kulture in umetnosti za trajnostni način življenja**.

Spodbujanje skupne kulture arhitekture in oblikovanja ter vlaganje v visokokakovostno življenjsko okolje za vse s pobudami, kot je **novi evropski Bauhaus**, ostajata pomembna. Da bi izkoristili preobrazbeno moč umetnosti in kulture za ustvarjalnost in inovacije, bo Komisija sprejela **sporočilo in predlog priporočila Sveta o prihodnosti novega evropskega Bauhauusa** ter si prizadevala nadalje podpirati kulturo s povezanimi pobudami.

Kulturni sektorji morajo obravnavati vprašanja, kot je energijska učinkovitost, ki bi v primeru dediščine morala biti uravnotežena s spoštovanjem njene celovitosti. Še naprej bi bilo treba spodbujati praktična orodja in pobude, kot je MEDIA kalkulator emisij ogljika za evropsko avdiovizualno produkcijo, ki se razvija s podporo sklopa MEDIA programa Ustvarjalna Evropa⁷⁵, ali projekt Go Green za ohranjanje dediščine, ki ga financira program Obzorje Evropa⁷⁶.

Na podlagi doseženega napredka bo EU še naprej podpirala prizadevanja kulturnih sektorjev za ekologizacijo. Primer tega je načrtovana vzpostavitev ambicioznega novega **evropskega partnerstva za raziskave in inovacije za odporno kulturno dediščino**, ki se bo sofinanciralo iz programa Obzorje Evropa in bo dopolnjevalo sklop tekočih ukrepov na področju raziskav in inovacij. To partnerstvo bo vlagalo v raziskave in inovacije za okrepitev ohranjanja evropske kulturne dediščine in prispevanje k podnebni nevtralnosti s spodbujanjem tradicionalnih in inovativnih praks, tehnik in materialov, opredeljenih z raziskavami na področju kulturne dediščine. Komisija se bo še naprej zavzemala tudi za popolno vključitev **kulture in kulturne**

⁷⁰ [COM\(2022\) 800, Sporočilo Komisije o akcijskem načrtu EU za boj proti nedovoljeni trgovini s kulturnimi dobrinami.](#)

⁷¹ [Uredba \(EU\) 2019/880.](#)

⁷² [Direktiva \(EU\) 2024/1640.](#)

⁷³ [Innovations for combatting trafficking in cultural goods \(Inovacije za boj proti nedovoljeni trgovini s kulturnimi dobrinami\).](#) Urad za publikacije Evropske unije.

⁷⁴ [Podskupina za umetniški trg \(E03650/2\) – register strokovnih skupin Komisije in drugih podobnih subjektov.](#)

⁷⁵ [Skupni kalkulator emisij ogljika za evropski avdiovizualni sektor: za okoljsko ozaveščeno prihodnost.](#)

⁷⁶ [Projekt GoGreen.](#)

dediščine v mednarodno agendo za prilagajanje **podnebnim spremembam**, in sicer prek ustreznih usklajevalnih mehanizmov in mednarodnih forumov.

6. EU, ki spodbuja mednarodne kulturne povezave in partnerstva

Ohranjanje miru, preprečevanje konfliktov in krepitev mednarodne varnosti so del smisla Unije in spadajo med njene ključne cilje zunanjega delovanja. Kultura prispeva k tem prizadevanjem kot dejavnik miru, spodbujevalec trajnostnega razvoja in most med ljudmi.

V današnjem nestabilnem geopolitičnem okolju s tujim manipuliranjem z informacijami in vmešavanjem postaja kultura vse bolj strateško področje vpliva. Na svetovni ravni nekatere države dejavno uporabljajo kulturo za oblikovanje pogledov in identitet, da bi upravičile politične cilje. Da bi EU ostala odporna in verodostojna, mora priznati to resničnost in se nanjo odzvati s krepitvijo svojega na vrednotah temelječega pristopa v mednarodnih kulturnih povezavah ter izkoriščanjem lastne bogate kulturne raznolikosti kot strateške prednosti, ki krepiti zunanje delovanje, spodbuja družbeno odpornost, stabilnost in spravo ter prispeva k naši kolektivni varnosti.

Države članice EU, partnerice in mednarodne organizacije od EU vse bolj pričakujejo, da na svetovnem prizorišču in v večstranskih okvirih na kulturnem področju deluje bolj dosledno in ambiciozno. Dodana vrednost EU je v tem, da je več kot le vsota svojih delov, kar dokazuje tudi njena prisotnost na pomembnih kulturnih dogodkih in dogodkih javne diplomacije v partnerskih državah.

6.1. Strateško vključevanje kulture v zunanje delovanje EU

EU lahko z razvojem zunanje razsežnosti kulturnega kompasa zaščiti in spodbuja kulturno raznolikost, krepiti svojo vlogo v svetu in prinaša oprijemljive koristi za družbe po vsem svetu. Za doseg tega so potrebni politična volja, usklajeno ukrepanje in skupna zaveza, da kultura postane sestavni del sodelovanja Evrope s svetom in njegov strateški vir. Pomembno vlogo pri tem imajo delegacije EU.

Na podlagi izkušenj, kot sta sveženj „Ekipe Evropa za kulturno dediščino v Ukrajini“ in pristop Ekipe Evropa za „krepitev afriško-evropskih partnerstev med muzeji“, bi bilo treba te modele uporabljati bolj sistematično, tudi v regijah, ki se soočajo z naravnimi nesrečami, oboroženimi spopadi ali gospodarsko nestabilnostjo. Platforma za kulturne povezave je uvedla prenovljen pristop, saj je v središče postavila sodelovanje, ki temelji na enakovrednem dialogu, soustvarjanju in trajnostnih partnerstvih. Projekt evropskih prostorov kulture je pokazal, da lahko soustvarjene, lokalno zakoreninjene kulturne pobude okrepijo medsebojno razumevanje in ustvarijo trajen učinek. Da bi Komisija podprla ta prizadevanja, bo **začela novo fazo platforme za kulturne povezave na svetovni ravni**. Še naprej bo tudi tesno **sodelovala z mrežo nacionalnih kulturnih inštitutov EU** za spodbujanje mednarodnih kulturnih povezav.

Da bi bila vrednost kulture priznana kot ključni strateški steber zunanjega delovanja EU, bo EU okrepila sistematično in strateško vključevanje kulture v svoje zunanje politike in programe, tudi prek strategije Global Gateway. Dosledno bi bilo treba uporabljati ustrezne instrumente, kot je Instrument za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje (NDICI) – Globalna Evropa⁷⁷.

⁷⁷ Uredba (EU) 2021/947 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 9. junija 2021 o vzpostavitvi Instrumenta za sosedstvo ter razvojno in mednarodno sodelovanje – Globalna Evropa, spremembi in razveljavitvi Sklepa št. 466/2014/EU Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Uredbe (EU) 2017/1601 Evropskega parlamenta in Sveta ter Uredbe Sveta (ES, Euratom) št. 480/2009; [UL L 209/2021](#).

Za čim večji učinek bi morali politike in ukrepi na področju mednarodnih kulturnih povezav povečati in spodbujati medsektorsko sodelovanje med kulturo in zunanjimi zadevami na lokalni, regionalni in nacionalni ravni ter z deležniki. S sodelovanjem na več ravneh in medsektorskim sodelovanjem se zagotovi, da ukrepi na področju kulture odražajo tako prednostne naloge politike kot tudi potrebe skupnosti na terenu. V tem duhu bosta Komisija ter visoka predstavnica in podpredsednica predlagali posodobitev **strategije EU za mednarodne kulturne povezave** (skupno sporočilo iz leta 2016⁷⁸).

6.2. Povečanje kulturnega sodelovanja v širitvenih procesih in procesih vključevanja ter v odnosih s sosednjimi državami in regijami

Kulturno sodelovanje ima ključno vlogo pri približevanju držav kandidatk in potencialnih kandidatk za članstvo v EU bližje EU. Z uskladitvijo svojih kulturnih politik s standardi EU, spodbujanjem poklicnih izmenjav ter ohranjanjem kulturne raznolikosti in prispevanjem k njej lahko okrepijo svoje poti vključevanja. Programi EU, kot so Ustvarjalna Evropa, EU4Culture⁷⁹, instrument za predpristopno pomoč (IPA)⁸⁰ in TAIEX⁸¹, so že dokazali svojo vrednost pri podpiranju kulturnih sektorjev držav kandidatk in potencialnih kandidatk ter spodbujanju večjega občutka pripadnosti in skupne evropske identitete. Te pobude ustvarjajo kakovostna delovna mesta ter spodbujajo trajnostno rast in medsebojno razumevanje med partnerskimi državami in državami članicami. Tovrstna podpora bi se morala nadaljevati pri pospeševanju širitvenega procesa. V regiji širitve se bo dejavno spodbujala tudi participacija mladih na podlagi uspešnih pobud, vključno z mladinskimi laboratoriji.

Komisija bo v tesnem sodelovanju z državami članicami EU še naprej krepila dialog o kulturnih politikah z državami kandidatkami, potencialnimi kandidatkami in sosednjimi državami. Začela bo tudi novo fazo **programa EU4Culture** v vzhodnem sosedstvu. Poleg tehničnega sodelovanja kulturne izmenjave ponujajo priložnosti za dialog in izmenjave ter močan diskurz, ki članstvo v EU predstavlja ne zgolj kot pravni in gospodarski proces, temveč kot skupni kulturni projekt. V regiji širitve se bo dejavno spodbujala tudi participacija mladih na podlagi uspešnih pobud, vključno z mladinskimi laboratoriji.

Tesnejše sodelovanje na področju kulture bo koristilo tudi odnosom Unije s sosednjimi državami in širše. Bogata snovna in nesnovna dediščina južnega Sredozemlja na primer zagotavlja trdno podlago za prihodnje sodelovanje prek kulture, trajnostni kulturni turizem in razvoj, ki temelji na dediščini. Novi pakt za Sredozemlje⁸² ponuja priložnosti za umestitev kulturne dediščine in ustvarjalnih sektorjev v središče dialoga ter pobud za sodelovanje in usklajevanje. V okviru tega pakta bo Komisija uvedla novo **evro-sredozemsko pobudo za kulturo, šport in turizem**.

Na podlagi izkušenj s programom Ustvarjalna Evropa je Komisija poleg tega predlagala nadaljnjo možnost sodelovanja tretjih držav v programu AgoraEU.

6.3. Krepitev multilateralizma s kulturo

Krepitev multilateralizma s kulturo ostaja bistveno, da bi EU okrepila svojo vlogo svetovne akterke, pospešila medkulturni dialog in gradila partnerstva, ki prispevajo k miru, vzajemnemu

⁷⁸ [Skupno sporočilo Oblikovanje strategije EU za mednarodne kulturne povezave \(JOIN/2016/029\)](#).

⁷⁹ [Stran projektov EU – EU NEIGHBOURS east](#).

⁸⁰ [Z instrumentom EU za predpristopno pomoč \(IPA\)](#) je bilo financiranih več projektov, na primer na Zahodnem Balkanu, katerih cilj je izboljšati kulturno sodelovanje kot gonilo sprave in dobrih sosedskih odnosov ter podpreti dolgoročno regionalno stabilnost in medsebojno razumevanje.

⁸¹ [TAIEX – Evropska komisija](#).

⁸² [Skupno sporočilo o paktu za Sredozemlje – Bližnji vzhod, Severna Afrika in Perzijski zaliv](#).

spoštovanju in blaginji po vsem svetu. Z aktivno udeležbo na večstranskih forumih, kot so Unesco (tudi v okviru Mondiacult⁸³), G7 in G20, EU prispeva k oblikovanju mednarodnih kulturnih politik ter zagotavlja usklajenost politik med sektorji. EU bi morala prevzeti vodilno vlogo pri prenosu teh zavez v konkretne ukrepe ter prispevati h krepitvi vloge kulture v agendi za trajnostni razvoj po letu 2030, in sicer z nadaljnjim spodbujanjem pristopov na podlagi dokazov.

7. Evropska kultura: strateška naložba

Da bi podprli vizijo kulturnega kompasa za Evropo in njegove ambiciozne cilje politike, je potrebna bolj sistematična mobilizacija obstoječih in prihodnjih instrumentov financiranja na vseh ravneh, vzporedno z zasebnimi naložbami in filantropijo.

7.1. Stalno namensko financiranje

Stalna in namenska finančna podpora EU za evropske kulturne in ustvarjalne sektorje in gospodarske dejavnosti bo zagotovljena s programom Ustvarjalna Evropa in predlaganim programom za obdobje 2028–2034 AgoraEU, ki združuje kulturo, medije, vrednote in pravice na podlagi dosežkov sedanjega programa Ustvarjalna Evropa in programa Državljeni, enakost, pravice in vrednote. Komisija namerava v skladu s svojim predlogom graditi na zupuščini in dosežkih programa Ustvarjalna Evropa, pri čemer je predlagala podvojitev proračuna za kulturo. Posebno pozornost bo namenila poenostavitvi, med drugim z večjo uporabo posredovanih nepovratnih sredstev ter financiranja, ki ni povezano s stroški, in pavšalnih zneskov, ki naj bi omogočiti večjo učinkovitost in dostopnost.

7.2. Vključevanje v vse finančne instrumente EU

Sedanje financiranje EU za kulturo iz različnih programov je bilo ključnega pomena pri spodbujanju izobraževanja, raziskav, inovacij, digitalizacije, dinamike MSP, aktivnega državljanstva in kulturnih ukrepov z državami, ki niso članice EU⁸⁴. **Vodnik po financiranju CulturEU** je deležnikom pomagal pri iskanju in razumevanju, kako različni instrumenti financiranja EU pristopajo h kulturi in jo financirajo⁸⁵. Komisija **bo vodnik posodobila, da bo odražal možnosti financiranja za kulturo v naslednjem proračunu EU**.

Za naslednji večletni finančni okvir je Komisija predlagala, da se kultura podpre v okviru **ustreznih instrumentov EU**, vključno z Evropskim skladom za konkurenčnost, programom Obzorje Evropa, načrti za nacionalna in regionalna partnerstva ter instrumentom Globalna Evropa. V podporo temu bo Komisija pripravila **smernice za strateško vlaganje v kulturo**, ki bodo usklajene s ključnimi smermi kulturnega kompasa.

7.3. Spodbujanje zasebnega financiranja

Preučevanje inovativnih mehanizmov financiranja kulturnih in ustvarjalnih sektorjev in gospodarskih dejavnosti je ključno za zagotovitev njihove dolgoročne vzdržnosti. **Močno se spodbuja sodelovanje med javnim in zasebnim sektorjem**, da se razširijo viri financiranja za kulturo, na primer dopolnjevanje nepovratnih sredstev s **tržnimi instrumenti, vključevanje novih pristopov k financiranju, vključno s filantropijo in javno-zasebnimi partnerstvi**, prilagojenimi specifičnim potrebam sektorjev.

⁸³ Svetovna konferenca Unesca o kulturnih politikah in trajnostnem razvoju.

⁸⁴ Kot so programi Erasmus+, Obzorje Evropa, Digitalna Evropa in InvestEU, program Državljeni, enakost, pravice in vrednote ter NDICI.

⁸⁵ [Vodnik po financiranju CulturEU – kultura in ustvarjalnost](#).

Komisija je skupaj z Evropskim investicijskim skladom (EIF) razvila inovativne finančne instrumente kot alternativo tradicionalnemu financiranju z nepovratnimi sredstvi. Njihov namen je izkoristiti finančne trge, tako glede lastniškega kapitala kot posojil, v korist medijskemu ter drugim kulturnim in ustvarjalnim sektorjem. Za nadaljnjo krepitev raznolikosti in konkurenčnosti kulturnih sektorjev ter na podlagi dobrih rezultatov na področju medijev, doseženih z jamstvi InvestEU, jamstveno shemo za kulturne in ustvarjalne sektorje⁸⁶ ter orodjem za kapitalske naložbe MediaInvest⁸⁷, bo Komisija preučila nova **finančna orodja za mobilizacijo zasebnega kapitala ter spodbujanje naložb v kulturne in ustvarjalne sektorje**, vključno z zagonskimi in uveljavljenimi podjetji, da bi povečala njihove zmogljivosti za ustvarjanje in inovacije.

8. Sklepne ugotovitve in nadaljnji ukrepi

Kulturni kompas za Evropo določa ambiciozen in okrepljen okvir politike EU za kulturo. Njegove v prihodnost usmerjene ukrepe podpirajo tri krovna orodja politike za njegovo izvajanje: redno poročilo o stanju kulture v EU, strukturiran dialog EU o kulturi in EU vozlišče podatkov o kulturi.

Za spodbujanje strateške usmeritve kulturnega kompasa sta potrebna okrepljena politična zavezanost in vlaganje v kulturo. V tem duhu je danes predlagan osnutek skupne izjave z naslovom Evropa za kulturo – kultura za Evropo. Komisija Evropski parlament in Svet poziva, naj predlagani osnutek preučita, da se doseže skupno dogovorjeno besedilo in sopedpiše izjava kot znak skupnega namena.

Komisija bo sodelovala tudi z drugimi javnimi ustanovami, deležniki s področja kulture, akterji civilne družbe, relevantnimi organizacijami in vsemi drugimi zainteresiranimi stranmi, da bi se dejavno zavzemala za doseganje ambicioznih ciljev kulturnega kompasa za Evropo.

⁸⁶ [Jamstvena shema za kulturne in ustvarjalne sektorje](#), ki se je do leta 2020 financirala iz programa Ustvarjalna Evropa, od leta 2021 pa iz programa InvestEU, ter se izvaja z učinkovitim sodelovanjem med Komisijo in Evropskim investicijskim skladom.

⁸⁷ [MediaInvest – spodbujanje naložb v evropski avdiovizualni sektor | oblikovanje digitalne prihodnosti Evrope](#).

PRILOGA 1: VODILNI UKREPI KULTURNEGA KOMPASA ZA EVROPO

Na spodnjem seznamu so predstavljeni ukrepi, ki jih bo Komisija sprejela za izvajanje kulturnega kompasa za Evropo.

Št.	Ukrep	Časovnica
VIZIJA: Evropa za kulturo – kultura za Evropo		
1.	Predlog skupne izjave Evropskega parlamenta, Sveta Evropske unije in Evropske komisije z naslovom Evropa za kulturo – kultura za Evropo	4. četrtnetlje 2025
2.	Poročilo o stanju kulture v EU in organizacija strukturiranega dialoga EU z deležniki	3. četrtnetlje 2027 (stanje kulture) 3. četrtnetlje 2026 (dialog)
3.	Vzpostavitev EU vozlišča podatkov o kulturi, ki ga bo upravljala Evropska komisija	po 3. četrtnetlju 2027
Ključna smer 1: VREDNOTE IN PRAVICE		
4.	Predlog nove evropske nagrade za uprizoritvene umetnosti	2. četrtnetlje 2027
5.	Poročilo v podporo državam članicam pri povečanju udeležbe invalidov v kulturi in podpore invalidom v kulturi	1. četrtnetlje 2028
6.	Vzpostavitev prostovoljnega okvira za vzajemno priznavanje kulturnih kartic in kartic za kulturno dediščino za mlade, izdanih na nacionalni ravni, promoviranje kulturne poti DiscoverEU med mladimi in povečanje kulturne ponudbe v okviru obstoječe EU mladinske kartice popustov (ki se financira iz programa Erasmus+)	4. četrtnetlje 2027 (kartice) 2. četrtnetlje 2026 (DiscoverEU) 2. četrtnetlje 2026 (mladinska kartica)
Ključna smer 2: UMETNIKI IN LJUDJE		
7.	Predlog Listine EU o umetnikih v posvetovanju s socialnimi partnerji in deležniki	2. četrtnetlje 2027
8.	Vzpostavitev mreže mladinskih kulturnih ambasadorjev za razprave o vprašanjih kulturne politike	od leta 2026
9.	Predstavitev smernic EU za kulturo, zdravje in dobrobit	2028
Ključna smer 3: KONKURENČNOST, ODPORNOST, KOHEZIJA		
10.	Predložitev strategije umetne inteligence za kulturne in ustvarjalne sektorje	1. četrtnetlje 2027
11.	Razvoj skupnega evropskega podatkovnega prostora za kulturno dediščino v okviru prihodnje strategije uvajanja 2025–2030 za podatkovni prostor	od 4. četrtnetlja 2025
12.	Okrepitev znaka evropske dediščine in evropskih prestolnic kulture po letu 2033	2. četrtnetlje 2026
13.	Sprejetje sporočila in predloga priporočila Sveta o prihodnosti novega evropskega Bauhausa, da se izkoristi preobrazbena moč umetnosti in kulture za ustvarjalnost in inovacije	4. četrtnetlje 2025
14.	Vzpostavitev novega evropskega partnerstva za raziskave in inovacije za odporno kulturno dediščino	2. četrtnetlje 2026
Ključna smer 4: MEDNARODNO		
15.	Skupaj z visoko predstavnico in podpredsednico posodobitev strategije EU za mednarodne kulturne povezave	4. četrtnetlje 2027

Št.	Ukrep	Časovnica
16.	Skupaj z visoko predstavnico in podpredsednico uporaba pristopa Ekipe Evropa za kulturo, da se spodbudi združevanje virov EU in držav članic na področju kulture in kulturne dediščine	v teku
17.	Začetek nove faze programa EU4Culture v vzhodnem sosedstvu	4. četrletje 2025
18.	Uvedba evro-sredozemske pobude za kulturo, šport in turizem v okviru pakta za Sredozemlje	1. četrletje 2026
NALOŽBE		
19.	Poenostavitev dostopa do financiranja EU za kulturo in posodobitev vodnika po financiranju CulturEU	v teku (Ustvarjalna Evropa) 4. četrletje 2028 (CulturEU)
20.	Priprava smernic EU za strateško vlaganje v kulturo in preučevanje inovativnih naložbenih orodij za privabljanje zasebnega kapitala, vključno s filantropijo, v sodelovanju z ustreznimi finančnimi institucijami	4. četrletje 2028